

Koningstraat

Algemeen

De naam van deze straat vond Robert van de Weghe, een geschiedkundige van Antwerpse straatnamen, het eerst vermeld in 1546 waar er sprake is van het huis "De Sonne" in de "nyeustrate" genaemt "Coninckstrate". Zij was in 1527 getrokken op de plaats van een vroeger "raamhof", waar stoffen uitgelegd werden om te bleken. Dit groot "raamhof" werd aangekocht door vader Gilbert Van Schoonbeke en strekte zich uit tussen de Gratiekapel en de Mazengang. De Gratiekapel behoorde toe aan het godshuis opgericht in 1505 en gesloopt in 1881. De Mazengang behoorde eveneens tot een Godshuis voor vier oude lieden, het is een lange kronkelende gang mooi afgezeoomd door de 16-eeuwse achtergevels van de Prinsstraat, hij biedt een verwaarloosd maar pittoresk stuk Antwerpen. Zijn zoon eveneens Gilbert Van Schoonbeke liet in de Koningstraat de eerste huizen bouwen. Vermits deze straat van de Prinsstraat naar de Keizerstraat liep lag de naam Koningstraat voor de hand. Trouwens doopte men hier een aantal huizen met de namen van koningen. Enerzijds koningen van landen zoals "de Coninck van Vranckrijk" "de Coninck van Portugal", de "Coninck van Engeland", de "Roomse Coninck", de "Coninck van de Moren". Anderzijds putte men namen uit de religie, zoals "Coninck Balthasar", "Coninck Melchior", "Coninck Caspar", de "Drij Coningen". Een belangrijk gegeven in de huizengeschiedenis is de manier waarop naar de ligging van een bepaald erf verwezen wordt. Nu werkt men met straatnamen en een nummering per straat waarbij meestal alle pare nummers aan één kant liggen en de onpare aan de andere kant. Deze vorm van adressering is in Antwerpen ingevoerd in 1856. Daarvoor werkte men met een doorlopende nummering per wijk. Deze doorlopende nummering werd gegeven in 1796. De stad bestond uit vijf wijken en binnen deze wijken werden de huizen doorlopend genummerd. Het onderscheid tussen pare en onpare nummers was er niet. Tijdens het Ancien Régime was nog een ander systeem in voege: de meeste huizen hadden een eigen huisnaam waarnaar werd verwezen, al dan niet in combinatie met de straatnaam.

Vroeger riep de Koningstraat bij de leerlingen van de Antwerpse katolieke scholen het beeld op van de Burgerkring. Een beeld dat elk jaar met de prijsuitreiking weerkeerde. Het stadsbeeld aan de Koningstraat is drastisch veranderd, zo zeer, dat het pijn doet aan de ogen. Aan het einde van de jaren zestig, toen de sloppingspolitiek in de oude stad een ultiem stadium bereikte en tegelijk ook de eerste hoogbouwprojecten in de stad begonnen, kwam er een tegenreactie op gang vanuit het architectenmilieu. Niettegenstaande protesten werden in de Keizerstraat het merkwaardige huis "De Fraula" van architect J.P. van Bourscheit II neergehaald. De voorgevel is nu te bewonderen aan de Wapper, de tuingevel is heropgericht in de binnentuin van huis Venusstraat 17. Tevens werd het huis op de oostelijke hoek van de Koningstraat en de Keizerstraat genummerd en naar

gevels, waarin rondboogluiken. In de middelste travees zijn mooie sierankers.

Koningstraat nr 17: "De drij koningen". Diephuis met traditionele bak- en zandstenen trapgevel onder een leien zadeldak, opgetrokken op het einde van de 16de eeuw en hersteld in de 19de eeuw. Bepoetste begane grond met imitatievoegen. Een prachtig poortje uit 1716 in een vermenging van laat-barok en Régence stijl: schouderboogvormige deur in geschilderde hardstenen omlijsting, geflankeerd door pilasters met verdiepte schacht en voluutkapiteel, een brede waterlijst waarboven een oculus omringd door voluten en loofwerk.

Koningstraat nr 19 "De Zon" Diephuis van de 16de eeuw onder zadeldak; verbouwde bepoetste en beschilderde lijstgevel. Het komt nog zelden voor dat naast elkaar gelegen huizen gaaf gebleven "Spaanse deurkens" bezitten. Ook hier is een poortje van het jaar 1700. Rondboogdeur in een geschilderde hardstenen barokomlijsting met classicistische inslag. Bol geprofileerde rondboog met krullende sleutel neerkomend op imposten, gedragen door halfzuiltjes op neuten.

Koninstraat 21 "De Half Maan" en nr 23 "Koning Balthazar" zijn twee diephuisen, de eerste met gecementeerde trapgevel de tweede met verbouwde trapgevel in zandsteen. De constructie van dit karakteristieke woningtype is eenvoudig; eiken balken verankerd in vier stenen muren, binnenruimten verdeeld in lichte schotten. Het hoge gebinte diende als opslagruimte en werd afgedekt met een steil zadeldak waarop leien of leipannen. De gevel bestond uit baksteen en witte zandsteen als dragende en omlijstende delen. Hoe belangrijker de woning hoe meer zandsteen er werd gebruikt. Onderaan waren de ramen groot om een optimale lichtinval te hebben, hoe hoger de verdieping hoe kleiner de ramen werden. Aanpassingen aan de mode, verbouwingen zijn er de oorzaak van dat er bijna geen oorspronkelijke modellen zijn bewaard. Deze huizen, die oorspronkelijk in hout werden opgetrokken, hebben dezelfde constructie met dien verstande dat het hout werd vervangen door zand- en baksteen naargelang het constructief element. Pas in de 17de eeuw werd veel algemener tot "sieraad dezer stad" de steenarchitectuur gepropageerd. Bijzonder is dat de bouw van deze eenvoudige huizen in een termijn van 6 weken werden uitgevoerd.

Koningstraat 25 "Koning Caspar" en "Koning Melchior" Bepoetste en beschilderde lijstgevel in Louis Philippe stijl. Deze stijl van 1850 tot 1870 wordt gekenmerkt door afgeronde bovenhoeken van de vensters en deuren en de plastisch uitgewerkte sleutels en consoles. In dit huis hebben we ook balkonnets op fraaie consoles. Oorspronkelijke ramen met grote roedenverdeling. Rondboogdeur in een geprofileerde omlijsting met bewerkte sluitsteen, omgeven door festoenen.

Kijkt men in de Koningstraat naar het noorden ziet men een stuk van "Hof Van Liere" in de Prinsstraat. Een groot patriciershuis in Brabantse gotiek gebouwd

Bokrijk gedeporteerd. Dit koopmanshuis met zijn gelouterde gevel is nu vervangen door een soort badhuis. Ook het huis Sint Anna op de westelijke hoek van Koningstraat en Keizerstraat, een waardevol 16de-eeuwspand in Brabants-gotisch zand-en baksteenstijl werd gesloopt. Dit alles om een studentensilo van het toenmalige Sint-Ignatius in te planten. Dit bouwproject werd op een zeer dubieuze manier doorgevoerd en is zeer nadelig voor de bezonning van de omgeving.

Het moet mij van het hart : konden de heren van de "Societas Jesu", met zoveel Adelbrieven inzake de restauratie en het behoud van stedelijk schoon, dat ding nu echt niet ergens anders inplanten, en deze omgeving niet verminken.

Merkwaardig in de Koningstraat is het zicht op verschillende tijdsbeelden. Er zijn de traditionele gebouwen uit de zestiende eeuw, al dan niet verbouwd, er is zicht op het Hof van Liere, een groot patriciershuis in Brabantse gotiek. In de Keizerstraat kijken we op een huis met classicistische inslag. Verder zien we poortjes uit de 18de eeuw en een pakhuis uit de 19de eeuw. Tevens is er een hele geschiedenis te vertellen bij de sloop van waardevolle gebouwen en het optrekken van het studentengebouw.

Bespreking enkele huizen

Kijkt men vanuit de Koningstraat naar het zuiden, dan ziet men het huis nummer 64 in de Keizerstraat. Dit huis is gebouwd in classicistische stijl (1760-1795). Er is een strenge bepleisterde gevel met rechthoekige muuropeningen en onversierde vensters, verdeeld in drie grote vlakken. Markant zijn de strakke deuromlijstingen met siervazen en guirlandes. De lagere benedenverdieping uitgevoerd in geblokte hardsteen krijgt het karakter van een hoge sokkel

Koningstraat nr 1 "Coninck van Vranckryck. Een hoekhuis gebouwd door G. Van Schoonbeke in de 16de eeuw; de gevels werden verbouwd in 1850. In de Koningstraat ziet men nog de verankerde gecementeerde puntgevel met bewaard drielichtskozijn met uitspringende bovendorpels, een rechthoekig luik en een balkgat. Blinde rechthoekige vensters op het 2de verdieping; Aan de Prinsstraat, gecementeerde lijstgevel, met muurankers in krulmotief. De begane grond is volledig verbouwd.

In Antwerpen zijn nog relatief veel hoekhuizen overgebleven, meestal in verwaarloosde toestand, waarschijnlijk is hun kleine oppervlakte en de beperkte verbouwingsmogelijkheden tot lijstgevel de oorzaak dat ze nog talrijk aanwezig zijn.

Koningstraat nr 4 Een pakhuis dat werd gebouwd in 1862 zoals vermeld in de zijrisaliet aan de zuidkant. Een bakstenen lijstgevel met een bepleisterde gelijkvloerse verdieping onder een brede arduinen puilijst. Er zijn 5 travees en drie verdiepingen onder een zadeldak. Eerste en laatste travee zijn in bovenbouw afgelijnd door bepleisterde pilasters en beëindigd met kleine punt-

in 1515-1520. " Ene zo heerlijke woning dat ik degelijke in de gehele Duitse landen niet gezien heb" schrijft Albrecht Duhrer in zijn reisjournaal na het bezoek aan het huis van ridder Arnold Van Liere. Door het bezoek van Prins Karel, later Keizer Karel werd de straat tot Prinsstraat gedoopt. Bak- en zandstenen voorgevel, samengesteld uit drie topgevels, twee lijstgevels en een afsluitingsmuur. Ieren zadeldaken. Gigantisch complex met binnenplaatsen, zuilengalerijen, torens, kapel, eet- en slaappleatsen laatst gebruikt door de jezuiten professoren. Thans hoofdgebouw van U.A. campus stad.

Bibliografie

Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen stad Antwerpen 3nb
Gids voor oud Antwerpen van Georges Van Cauwenbergh
Beschermd cultuurpatrimonium in de provincie Antwerpen
Initiatie bouwstijlen, opleiding basis cursus toeristische gids Dr Rutger Tijs
Tot Cieraet deser Stadt Dr Rutger Tijs
Geogids Antwerpen historisch
Huizengeschiedenis in het Anwerps stadsarchief.
Antwerpse poortjes Bart Goovaerts
Doorheen Oud Antwerpen Amand de Lattin